

Brněnské rusistické kolokvium I

Dne 19. května 2016 se v zasedací místnosti děkanátu FF MU konalo *Brněnské rusistické kolokvium I*, jehož organizátorem byla Česká asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky FF MU, Slavistickou společností Franka Wollmana a Středoevropským centrem slovanských studií. Záštitu nad kolokviem převzal děkan FF MU prof. PhDr. Milan Pol, CSc. Kolokvia, jež neslo podnázev *Postavení, záměry a úkoly současné české rusistiky*, se zúčastnili rusisté z několika českých rusistických či slavistických pracovišť: z Brna, Olomouce, Hradce Králové, Ostravy a Plzně.

Po úvodním přivítání prof. Pola se slova ujal prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc., který představil několikero publikací, které buď v poslední době vyšly na Ústavu slavistiky FF MU, nebo na nichž se pracovníci ústavu autorsky podíleli. Jde o monografii Mgr. Josefa Šaura, Ph.D., *Boris N. Čičerin o ruských dějinách (státní škola jako historiografický a společenský fenomén)* [ŠAUR 2015] a kolektivní monografii *Poetika české a slovenské prózy v souvislostech* [POSPÍŠIL 2016]. S dalšími monografickými počiny, tentokrát z pera prof. Pospíšila, přítomné seznámil dr. Šaur. Jedná se o dvě publikace vydané v polských Siedlcích – *На форпостах теории и истории классической русской литературы* [POSPÍŠIL 2015b] a *Методология и теория литературоведческой славистики и Центральная Европа* [POSPÍŠIL 2015a]. Dr. Šaur účast-

níkům také představil zcela novou grafickou úpravu tří časopisů vydávaných na Ústavu slavistiky: *Новая русистика*, jejíž číslo právě držíte v ruce, *Opera Slavica* a *Slavica litteraria*.¹

S prvním příspěvkem vystoupila prof. PhDr. **Helena Flídrová**, CSc. V něm přiblížila některá morfosyntaktická témata v gramatice češtiny a ruštiny, upozornila především na problematiku nesouladu mezi formální a obsahovou stránkou gramatických jevů a z toho plynoucí nejednoznačnost (např. ruský imperativ v neimperativním užití). Možné řešení těchto jevů spatřuje v uplatnění tzv. synkretismu. Dalším vystupujícím byl doc. PhDr. **Aleš Brandner**, CSc., jenž se věnoval problematice didaktické. Připomněl známé klady a zápory jazykové interference dvou blízce příbuzných jazyků a zdůraznil, že při výuce ruštiny je třeba 1) aplikovat moderní přístupy, 2) vytvořit u studentů návyky a 3) stanovit úroveň, jíž mají studenti dosáhnout. Zmínil také nezbytnost vlastní četby studentů. Postěžoval si, že obecnějazykovědné znalosti studentů filologických oborů jsou tristní a že posluchači se neorientují ani v banálních pojmech.

1 Grafický redesign je součástí širší snahy FF MU o modernizaci časopisů včetně jejich webových stránek: <http://www.phil.muni.cz/journals/>, za posledním lomítkem následují odkazy na jednotlivé časopisy: *novayarusistika*, *opera-slavica*, *slavica-litteraria*. Změny v časopisech se týkají i některých formálních náležitostí (např. transliterace bibliografie), což souvisí se snahami redakcí časopisů vstoupit do databází SCOPUS a ERIH PLUS.

Vyzdvihl rovněž nutnost srovnávacího přístupu při výuce ruštiny. PhDr. **Ladislav Vobořil**, Ph.D., navázal na synkretologické téma a prezentoval výsledky výzkumného projektu FF UP Olomouc *Synkretismus v ruštině v komparaci s vybranými slovanskými jazyky 2014–2015* a představil projekt nový, *Synkretismus v gramatickém systému ruštiny a češtiny 2016–2017*, který je pokračováním předešlého. Prezentoval i dvě monografie, které na jeho domovském pracovišti vznikly: *Синкретизм и полифункциональность в языке* [VOBOŘIL 2014] a *Теоретические и прикладные аспекты лингвистической синкретологии* [VOBOŘIL a kol. 2014]. K nahlédnutí byla i nová translátologická cvičebnice téže provenience *Praktická cvičení z ruštiny pro filology-překladaatele (výklad a cvičení) 1, 2* [VOBOŘIL 2015]. Posledním přednášejícím v ranním bloku byl doc. PhDr. **Jiří Gazda**, CSc., který se věnoval problematice kritické jazykové analýzy (internetových) mediálních textů a komentářů k nim z hlediska politicko-sociálního. Zaměřil se na metody odhalování jazykové manipulace a zdůraznil potřebu stanovení objektivní metodologie ke zpracování velkého množství textů při obsahové a diskursivní analýze. Dosavadní přístupy (zkoumání malého počtu textů – jednotek, maximálně desítek – do hloubky) zaberou při poctivé analýze dlouhý čas.

V první diskusi k předneseným příspěvkům několik přítomných neskrývalo svoje rozčarování ze studentů, kteří mají při nástupu na VŠ vesměs zcela

jiná očekávání od oborů, na něž se hlásí. Zmiňována byla především malá motivace studentů, snižující se nároky na ně a nízká úroveň samostatné práce, přičemž je studenty očekáván spíše středoškolský typ výuky.

Dopolední blok zahájila svým příspěvkem doc. PhDr. **Simona Koryčánková**, Ph.D., která se zabývala celkovou koncepcí výuky ruštiny na Pedagogické fakultě MU a postavení učitele rusistiky v dnešní společnosti. Konstatovala několik faktů: 1) že se zvyšuje počet studentů ruštiny na úkor němčiny, 2) že ruština je studenty vnímána jako exotický jazyk („píše se azbukou“) a 3) že celková úroveň středoškolských učitelů ruštiny není nejlepší – často mluví špatně rusky, v Rusku vůbec nebyli či se kdysi zúčastnili povinné stáže ve Volgogradu. Vyzdvihla nezbytnost propojení filologických a didaktických disciplín a zmínila roli, kterou na PdF MU hraje Ruské centrum. Přítomné seznámila i se změněnou povinnou praxí studentů ruštiny na PdF MU: nyní praxe probíhá dva dny v týdnu po celý rok, což je studenty vnímáno velmi pozitivně. Mgr. **Jana Kostincová**, Ph.D., se věnovala ruské digitální literatuře v postdigitální a hypermediální době. Vysvětlila pojmy jako *postdigitální, posthuman, электронная книга* (č. čtečka), *сетература, электронная/цифровая литература, медиапоэзия, expanded books, distributed literary system, elektronická literatura...* a ukázala na problematičnost dělení literatury na tištěnou a digitální; vymezila studium této oblasti jako novou disciplínu

nu. Dalšího přednášejícího, Mgr. **Josefa Šaura**, Ph.D., zajímalo, zda skutečně platí tvrzení, že ta „jediná a pravá“ rusistika (resp. slavistika) je na západ od našich hranic. Českým badatelům je často vytýkáno, že nepublikují v zahraničních (= západních) časopisech (a vice versa, že zahraniční [= západní] autoři nepublikují zase u nás), že jejich výstupy mají špatné zaměření či malý interdisciplinární přesah, že se vzájemně nečtou a necitují. Ve svém výzkumu provedl tematickou analýzu několika posledních ročníků vybraných západních rusistických/slavistických časopisů (např. např. *The Slavonic and East European Review*, *Slavic Review*) a odborných časopisů českých. Došel k závěru, že „naše“ články jsou s těmi západními minimálně srovnatelné. Jako kuriozitu ke všeobecnému pobavení všech přítomných uvedl poněkud obskurní název příspěvku *Termodynamika touhy v Turgeněvových Lovcových zápiscích*.² Posledním dopoledním vystupujícím byla Mgr. **Michaela Pešková**, Ph.D., která svůj příspěvek věnovala reflexi aktuálního dění v Ruské federaci ve vysokoškolské výuce. Kladla si otázku, zda se při výuce aktuálními tématům věnovat, či nikoliv, případně jaká témata zařazovat a jaká nezařazovat. Existují jak zastánci včleňování aktuálních témat do výuky, zaujímání postojů k nim a diskutování o nich, tak i odpůrci tvrdící, že lingvistika by měla být „nad“ politikou. Zalitovala, že z výuky takřka zmizelo tzv. страноведение (de facto výuka

reálií) a představila svůj projekt webové učebnice <http://www.ruskerealie.zcu.cz>.

V následující diskusi se přítomní vyjádřili k předneseným tématům. J. Gazda konstatoval narůstající počet zájemců o studium učitelství ruštiny pro střední školy a připomněl inovační kurzy v rámci Centra dalšího vzdělávání učitelů ruštiny.

Cílem příspěvku doc. PhDr. **Radomíra Vlčka**, CSc., bylo představit Výzkumné centrum dějin východní Evropy; to si klade za cíl řešit aktuální tematické i metodologické problémy. Zaměřil se také na to, jak se ve *Slovanském přehledu* proměňovaly příspěvky v závislosti na dobových podmínkách a jaký je jejich současný trend. Mgr. **Lenka Vlčková Kryčerová** se věnovala vzniku, vývoji a proměnám historické rusistiky na pracovištích ČSAV v letech 1950–1989. Na příkladu Československo-sovětského institutu ČSAV (1955–1963) ukázala, že rusistika měla za minulého režimu prominentní postavení (nicméně i tak protekční instituci postihl například nedostatek papíru) a že byla pod ideologickým vlivem KSČ. V 50. letech minulého století byla publikační činnost překvapivě největší v technické a přírodovědecké sekci Čs.-sov. institutu. Mgr. **Igor Jelínek**, Ph.D., představil činnost obou oddělení ostravské slavistiky – polonistického a rusistického. Pozornost věnoval společným grantovým projektům, a to jak proběhnutším, tak těm probíhajícím. Představil výstup ukončeného projektu, kolektivní monografii *Současná ruská a polská zpívaná poezie I* [JELÍNEK

2 Viz [NEWLIN 2013].

a kol. 2015], jež vznikala autentickým terénním studentským výzkumem pod vedením I. Jelínka, a probíhající dvouletý projekt *Ruská a polská literární esejistika přelomu 19. a 20. století v komparativním pojetí*. Svoji přednášku doprovodil ukázkami z rozhovorů s ruskými a polskými bardy z CD, které je přílohou výše zmíněné publikace. Přítomné seznámil i s webovou stránkou <http://projekty.osu.cz/zpivanapoezie>, která se ruské a polské zpívané poezii věnuje. Doc. **Galina Kosych**, CSc., se zabývala zmínkami (kritikami, recenzemi) o N. S. Leskovovi na stránkách periodika *Современные записки*, které vycházelo v Paříži a do něhož psala zejména ruská emigrace. Poslední příspěvek přednesla PaedDr. **Lenka Paučová**. Ta se ve svém příspěvku věnovala recepci tvorby F. M. Dostojevského v českém, slovenském a polském prostředí z různých hledisek (antropologického, psychologického, genologicko-komparativního či náboženského) a zmínila badatele, kteří se této problematice věnovali nebo věnují (Radegast Parolek, Andrej Červeňák, Radko Pytlík, Ivo Pospíšil, Jacek Uglik).

Setkání svým závěrečným slovem zakončil I. Pospíšil. Stručně shrnul dosavadní vývoj československé a české rusistiky a jako příčinu současné rozptýlenosti uvedl zejména neustále se měnící politickou situaci, která právě rusistiku zasahuje daleko více než jiné filologie.

Konference přinesla zajímavé podněty, zároveň však také potvrdila už známé a mnohokrát opakované – nezbytnost interdisciplinarit jak v bádání, tak ve

výuce, nebo nutnost věnovat se i nejnovějším tématům stejně jako užitečnost nahlížení na staré problémy dnešními očima. Doufáme, že pořadové číslo I v názvu konference předznamenává další podobná setkání rusistů, neboť diskutovat o problémech, které „pálí“, je vždy přínosné. Do podzimního čísla časopisu *Новая русистика* připravujeme tematický blok z přednesených příspěvků.

Zbyněk Michálek

Literatura:

- JELÍNEK, I. a kol. (2015): *Současná ruská a polská zpívaná poezie I*. Ostrava.
- NEWLIN, T. (2013): *The Thermodynamics of Desire in Turgenev's Notes of a Hunter*. *The Russian Review* 3, 72, 2013, 365–389.
- POSPÍŠIL, I. (2015a): *Metodologija i teorija literaturovedčeskoj slavistiki i Central'naja Jevropa*. Siedlce.
- POSPÍŠIL, I. (2015b): *Na forpostach teorii i istorii klasičeskoj ruskoj literatury*. Siedlce.
- POSPÍŠIL, I. (ed.) (2016): *Poetika české a slovenské prózy v souvislostech*. Brno.
- ŠAUR, J. (2015): *Boris N. Čičerin o ruských dějinách (státní škola jako historický a společenský fenomén)*. Brno.
- VOBOŘIL, L. (2014): *Sinkretizm i polifunkcional'nost' v jazyke*. Olomouc.
- VOBOŘIL, L. (2015): *Praktická cvičení z ruštiny pro filology–překladaře (výklad a cvičení) 1, 2*. Olomouc.
- VOBOŘIL, L. a kol. (2015): *Teoretičeskiye i prikladnyje aspekty lingvističeskoj sinkretologii*. Olomouc.